

ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΤΙΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟ ΣΤΟ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Το Εκπαιδευτικό Μέρος του Εγχειρήματος

Πάνος Πολυχρονόπουλος

Πρόλογος

Θα επιθυμούσα να ξεκινήσω με δύο - τρία σχόλια σχετικά με τις θεματικές ενότητες του συνεδρίου. Σε ένα τέτοιο συνέδριο θα περίμενε κανείς να γίνει εις βάθος συζήτηση των λόγων που επέβαλαν τον περιώνυμο πια νόμο - πλαίσιο για τα Α.Ε.Ι., να γίνει περιγραφή, ανάλυση και εκτίμηση των αποτελεσμάτων και των συνεπειών των εκ της εφαρμογής του καθώς και αναζήτηση των τρόπων διορθώσεώς του ή διαμορφώσεως ενός νέου.

Δε θα άξιζε π.χ. να μελετήσουμε το σκοπό και τους τρόπους της ανατροπής του προηγούμενου ακαδημαϊκού καθεστώτος και της εγκαθίδρυσης ενός νέου; Δε θα έπρεπε να μελετηθεί γιατί έγινε η μονιμοποίηση των τότε επιμελητών, γιατί θεσπίσθηκε η ισότιμη συμμετοχή των φοιτητών στην εκλογή πρυτάνεων και προέδρων και γενικώς η συνδιοίκηση των πανεπιστημίων από καθηγητές και φοιτητές, γιατί έγινε ταχύτατα η εξέλιξη των χαμηλόβαθμων μελών ΔΕΠ, γιατί μειώθηκε το κύρος και ο λόγος των πανεπιστημιακών καθηγητών (από πρώην καθηγητές μάλιστα) και η εξίσωση προς τα κάτω, γιατί είχαμε κρούσματα φοιτητικής βίας, η οποία από συνήθεις πράξεις βαιοπραγίας έφθασε χθές βράδυ ως και τη δολοφονία; Δε θα έπρεπε, οπωσδήποτε να ερευνηθεί εάν ο απώτατος στόχος του Ν. 1268 ήταν μεταρρυθμιστικός ή απορρυθμιστικός; Αυτά τα ερωτήματα δεν είναι σημαντικά για να μελετηθούν και να απαντηθούν; Φοβούμαι ότι εμείς οι ακαδημαϊκοί δάσκαλοι, ως νέοι, κατά Καζαντζάκη, "ψαλιδόκωλοι λογάδες και σκυφτοί καλαμαράδες" αποφεύγομε να αντικρίσομε κατάματα τα καυτά και επίμαχα προβλήματα και να πάρομε δημοσίως θέση. Τέλος πάντων, ό,τι έγινε, έγινε.

Στο θέμα μας τώρα.

Στο πρώτο μέρος της εισηγήσεως αυτής θα επισημάνω μερικά από τα κυριότερα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν τα ελληνικά πανεπιστήμια σήμερα. Κατόπιν θα επιλέξω δύο για ειδικότερη προκαταρκτική διερεύνηση. Στο δεύτερο μέρος θα προσπαθήσω να δώσω τη φυσιογνωμία δύο μορφών πανεπιστημίου, του αντιεπιλεκτικού και του επιλεκτικού, χρησιμοποιώντας δύο απλά σχήματα ως μοντέλα.

Στο τρίτο μέρος θα τεθεί το ζήτημα της αξιολογήσεως των φοιτητών και ο μέσος όρος βαθμολογίας των και θα προταθούν ορισμένοι τρόποι, δια των οποίων θα ήταν δυνατόν να γίνει αυτό.

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος θα επιχειρήσω, χρησιμοποιώντας μια σειρά συμπληρωματικών ερωτημάτων, να καταδείξω την αναγκαιότητα της λειτουργικής διασύνδεσης των εκπαιδευτικών παραγόντων -- των στόχων της

πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, των μέσων της μορφωτικής παρεμβάσεως και των μηχανισμών ελέγχου της ποιότητας του παραγόμενου ακαδημαϊκού έργου.

I. Προβλήματα Λειτουργίας των Πανεπιστημίων

A. Επισήμανση των κυριότερων προβλημάτων κατά κατηγορία.

1. Προβλήματα υποδομής (χρηματοδοτήσεως)

α. Διοικητικό προσωπικό. Ελλείψεις και επικαλύψεις και το φιλότιμο από ανεπαρκές ως ανύπαρκτο. Υπάρχουν, ευτυχώς, και οι εξαιρέσεις που αποτρέπουν την ολοσχερή διάλυση.

β. Βιβλιοθήκες. Παγκόσμιο φαινόμενο να "υπάρχουν και να λειτουργούν" πανεπιστήμια χωρίς βιβλιοθήκες! Και πάλι νησίδες φροντίδας και φιλοτιμίας. Γενικώς όμως: από ελλείψεις ως ανύπαρκτες.

γ. Αίθουσες, εργαστήρια, ειδικοί εκπαιδευτικοί χώροι και εγκαταστάσεις. Πάλι από ανεπαρκή ως ανύπαρκτα, π.χ. χώροι αναψυχής, φαγητού, ειδικών συγκεντρώσεων. Αλλά και εκεί όπου έχουν κτισθεί καινούργια κτίρια, το αποτέλεσμα είναι φρικτό. Ας πάρουμε δύο παραδείγματα: Το λαβυρινθώδες τερατούργημα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών στου Ζωγράφου. Τα μπετονένια μπουντρούμια των νέων κτιρίων του Πανεπιστημίου Πατρών στο Ρίο. Ποιοί σχεδίασαν, ενέκριναν και παρέλαβαν αυτά τα καταθλιπτικά κατασκευάσματα; Ποιά είναι η κουλτούρα αυτών των ανθρώπων; Πώς βρέθηκαν σε θέσεις εξουσίας και ηγεσίας; Ποιός τους ζήτησε ευθύνες και σε ποιόν έδωσαν λόγο για τις βάρβαρες πράξεις των; Γενικώς η αρχιτεκτονική των πανεπιστημιακών κτιρίων στην Ελλάδα αποτελεί ένα από τα θλιβερότερα στοιχεία της πολιτισμικής μας παρακμής.

δ. Ίδρυση τμημάτων στα χαρτιά με νόμους, χωρίς προηγούμενη μελέτη και μέριμνα για μέλη ΔΕΠ, ΕΔΤΠ, ΕΕΠ, τεχνικό και διοικητικό προσωπικό κλπ· αίθουσες, γραφεία, εργαστήρια και άλλους χώρους εξοπλισμό, εγκαταστάσεις, ειδικές ρυθμίσεις, κλπ. Τρανό πρόσφατο παράδειγμα τα νέα παιδαγωγικά τμήματα δασκάλων και νηπιαγωγών. Εάν το έτος 1990 γίνονται αυτές οι τρομερές παραλείψεις, τότε μπορούμε να έχουμε ακόμη ελπίδες ή πρέπει να το πάρουμε απόφαση ότι αυταπατώμεθα, όσοι από μας εξακολουθούν να ελπίζουν και να προσδοκούν να γίνει και στην Ελλάδα ό,τι σε άλλες δυτικές χώρες αποτελεί συνήθη πρακτική;

2. Προβλήματα Λειτουργικά

α. Τρόποι αξιολόγησεως των φοιτητών και υπολογισμού της βαθμολογίας της επιδόσεώς των. Έχει παγιωθεί ένα λειτουργικό σύστημα αξιολόγησεως, σεβαστό από τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας; Όχι. Αρα δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζομε την ποιότητα των σπουδών και την απόδοση των φοιτητών σε εθνική κλίμακα.

β. Συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, παρακολουθήσεις,

συζητήσεις, παρουσιάσεις εργασιών, πειράματα κλπ. Εδώ δε χρειάζεται ιδιαίτερη τεκμηρίωση για το βαθμό συμμετοχής των φοιτητών στα μαθήματα και τις άλλες εκπαιδευτικές διαδικασίες. Μια απορία να εκφράσω μόνο: Γιατί να θεωρείται ένα μάθημα διδαχθέν εάν ο διδάσκων έχει προσέλθει στην αίθουσα διδασκαλίας τουλάχιστον για 10 εβδομάδες, ενώ δε θεωρείται αυτονοήτως απαραίτητο ότι το ίδιο ισχύει και για τους φοιτητές; Είναι προφανές ότι ο νομοθέτης ικανοποιείται όταν ο καθηγητής ομιλεί στους τέσσερις τοίχους και στα άδεια έδρανα

γ. Τρόποι αξιολογήσεως των καθηγητών, συνεργατών και του όλου εκπαιδευτικού και ακαδημαϊκού έργου. Στο θέμα αυτό θα τηρήσαμε ειδήμονα σιωπή, όπως κάνει το μέγιστο μέρος των πανεπιστημιακών. Περιμένουμε τη σχετική πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας, διότι δεν πιστεύουμε πλέον ότι κάτι τέτοιο πρόκειται να κάνουν οι ίδιοι οι καθηγητές.

δ. Ποιότητα συγγραμμάτων. Η ποιότητα πολλών συγγραμμάτων στους τομείς που γνωρίζω είναι χαμηλού επιπέδου όμως δεν επιτρέπεται να γενικεύσω. Εκείνο που θα επιθυμούσα να επισημάνω είναι ο αντιδεοντολογικός τρόπος προώθησεως συγγραμμάτων των φιλικώς προσκειμένων καθηγητών και ο παραγκωνισμός συγγραμμάτων ανταγωνιστικών και βεβαίως μη φίλα προσκειμένων συναδέλφων.

2. Προβλήματα Θεσμικά (Πανεπιστημιακής Εκπαιδευτικής Πολιτικής)

α. Κατεύθυνση, όραμα και τρόπος ζωής. Ποιά φιλοσοφική πρόταση υλοποιούν ή πρέπει να υλοποιούν τα πανεπιστήμιά μας; Ποιός είναι ο κύριος κοινωνικός ρόλος των πανεπιστημίων μας; Έχουν απαντηθεί αυτά τα κεφαλαιώδη ερωτήματα; Τόσες μεταρρυθμίσεις επιχειρούνται αλλά τα ερωτήματα αυτά παραμένουν αναπάντητα. Γιατί;

β. Προαγωγή της επιστήμης. Η προαγωγή της επιστήμης συντελείται με την αναζήτηση της αλήθειας και την παραγωγή νέας γνώσεως όμως μόνο σε αυτό πρέπει να εξαντλείται η πανεπιστημιακή ζωή; Ποιός θα ασκεί κοινωνική κριτική; Ποιός θα επεξεργάζεται προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής ή κοινωνικής ή οικονομικής ή εξωτερικής;

γ. Επιλογή, παραγωγή και αναπαραγωγή επιστημόνων και διανοουμένων. Υπάρχουν πολλά ερωτηματικά σχετικά με την πρακτική της επιλογής πανεπιστημιακών καθηγητών αλλά και πολλές απορίες για τον τρόπο που αναπαράγονται οι επιστήμονες στην Ελλάδα.

δ. Συνέχιση της ακαδημαϊκής παραδόσεως. Είναι φανερό ότι το πανεπιστήμιο είναι παράγων παιδείας και συστατικό στοιχείο της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και της φυσιογνωμίας μας. Πόσο όμως είναι αυτό αποδεκτό και γίνεται σεβαστό; Στην Ελλάδα η έννοια και η ανάγκη της συνέχειας δεν έχουν, δυστυχώς, την πρέπουσα σημασία και αξία. Αυτό έχει τεράστιες αρνητικές συνέπειες.

B. Επιλογή Προβλημάτων για Προκαταρκτική Διερεύνηση.

Στην παρούσα εισήγηση θα επιλέξουμε δύο προβλήματα, την αξιολόγηση των φοιτητών και το μέσο όρο βαθμολογίας, για προκαταρκτική διερεύνηση και για να δείξουμε πώς μπορούμε να μεταβούμε από το αντιεπιλεκτικό στο επιλεκτικό πανεπιστήμιο.

II. Η Φυσιογνωμία του Αντιεπιλεκτικού και του Επιλεκτικού Πανεπιστημίου

A. Το Μοντέλο "Σκούπα"

1. Η Φιλοσοφία και η Λογική του

Εν ονόματι, όπως διακηρύσσεται, της ισότιμης συμμετοχής των κοινωνικών τάξεων στην ανώτατη εκπαίδευση, της εξισώσεως των κοινωνικών ανισοτήτων και της ασκήσεως αντισταθμιστικής εκπαιδευτικής πολιτικής, δίνονται απεριόριστες δυνατότητες εξετάσεως στους φοιτητές και υπολογίζονται μόνο οι επιτυχείς προσπάθειες και αγνοούνται οι ανεπαρκείς η ακαδημαϊκή κρίση, η προαγωγή ή η απόρριψη, θεωρείται αυταρχική ή και αντιδραστική πράξη, η οποία δικαιολογεί τον χλευασμό, βιαιοπραγίες, καταλήψεις, καταστροφές κλπ. Οι πράξεις αυτές συνήθως δικαιολογούνται, διότι αποτελούν αντίσταση κατά της καταπατήσεως του δικαιώματος να περνά καθείς τα μαθήματά του δικαιωματικά: αποτελούν κατά έναν πρακτικό τρόπο κατάλυση των εκπαιδευτικών φραγμών, τους οποίους η ακαδημαϊκή κρίση, υποτίθεται, ότι ορθώνει.

2. Η Λειτουργία του

Το μοντέλο αυτό επιτρέπει τη συσσώρευση φοιτητών από μάθημα σε μάθημα, από έτος σε έτος. Π.χ. φοιτητές επί πτυχίω είναι δυνατόν να οφείλουν ένα ή περισσότερα μαθήματα του Α' έτους, που σημαίνει ότι μπορεί να έχουν δώσει τα μαθήματα αυτά 7 - 8 φορές! Εχω προσωπική πείρα του φαινομένου αυτού Το μάθημά μου Εισαγωγή στην Παιδαγωγική το περνούν πολλοί φοιτητές στο 4ο έτος. Τελικά γνωρίζετε τι συμβαίνει: όλοι ή σχεδόν όλοι οι φοιτητές κρίνονται, λόγω φόρτου εργασίας και ελλείψεως εναλλακτικής λύσεως, επαρκείς και συνεχίζουν.

Η πορεία της προόδου των φοιτητών δεν αποτυπώνεται πουθενά. Δεν υπάρχει συσσωρευμένος μέσος όρος βαθμολογίας. Έτσι δε γνωρίζουμε τη σχέση προσπαθειών - αποτελεσμάτων. Αυτό όμως δεν ενδιαφέρει ενδιαφέρει να περνούν οι φοιτητές είτε στην πρώτη είτε στη νιοστή προσπάθεια. Η πολιτική είναι να μη μένουν οι φοιτητές, να τους "μαζεύει όλους η σκούπα" και να τους προωθεί.

Το μοντέλο αυτό είναι δυνατόν να λειτουργεί επειδή ο χρόνος φοιτήσεως

- αποφοιτήσεως είναι σχεδόν απεριόριστος, με όλο το κοινωνικό κόστος που αυτό συνεπάγεται: παραμονή στο πρυτανείο -- δωρεάν στέγαση, σίτιση, περιθαλψη, συγγράμματα, συγκοινωνίες κλπ.

3. Οι Κοινωνικές Συνέπειες

Το μοντέλο αυτό βοηθά στη συγκάλυψη μιας κραυγαλέας κοινωνικής αδικίας του πανεπιστημιακού συστήματος. Όσοι καταφέρουν να εισαχθούν στα Α.Ε.Ι., εντάσσονται αυτομάτως στην κατηγορία των κοινωνικώς προνομιούχων και τους προσφέρονται τα πάντα, ενώ οι μη εισαχθέντες θεωρούνται παραπεταμένοι. Οι δεύτεροι εργάζονται και πληρώνουν, οι πρώτοι απολαμβάνουν και καταστρέφουν κι από πάνω.....

Άλλη σημαντική συνέπεια, αρνητική, εκ της εφαρμογής αυτού του μοντέλου στο ελληνικό πανεπιστημιακό σύστημα είναι η αδυναμία επιλογής των καλύτερων, με τις προφανείς και αφανείς δυσλειτουργίες. Η περίφημη ελετηρίδα διορισμού εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στηρίζεται στην ίδια λογική, που στηρίζεται και αυτό το μοντέλο: όλοι οι απόφοιτοι θεωρούνται κάτοχοι ίσης αξίας αδιαφοροποίητων πτυχίων, πτυχίων - εισιτηρίων διορισμού με τη σειρά της ουράς.....

B. Το Μοντέλο "Κόσκινο"

1. Η Φιλοσοφία και η Λογική του

Εφόσον η υψηλή ποιότητα σπανίζει, η ένταση των προσπαθειών διαφέρει, όπως διαφέρει και το επίπεδο των προσδοκιών, ενώ για την παραγωγή έργου ποιότητας απαιτείται υψηλός δείκτης ικανοτήτων και εφόσον η επιλογή λειτουργεί ως διαγνωστικός και επιμεριστικός μηχανισμός, δίνονται συγκεκριμένες δυνατότητες εξέτασεως στους φοιτητές, ώστε να αποδείξουν την αξιосύνη τους, την καταλληλότητά τους και το ενδιαφέρον τους. Μετρώνται όλες οι προσπάθειες, επιτυχημένες και αποτυχημένες, για να σχηματίζεται πληρέστερη εικόνα της πορείας, της προόδου των φοιτητών. Η ακαδημαϊκή κρίση, προαγωγή ή απόρριψη, θεωρείται εγγενές στοιχείο της μαθησιακής πορείας, παρέχει απαραίτητες πληροφορίες για τη διάγνωση των αναγκών των φοιτητών και τον επιμερισμό των σε αντίστοιχους τομείς και ανάλογα επίπεδα. Η κρίση αυτή γίνεται σεβαστή, διότι είναι απαραίτητη η κατά τακτά χρονικά διαστήματα αντικειμενική αποτίμηση της προόδου των φοιτητών, ώστε να προσαρμόζονται αναλόγως τις επιδιώξεις και τις προσπάθειές των, και οι ίδιοι και οι καθηγητές των.

2. Η Λειτουργία του

Είναι προφανές ότι το μοντέλο "κόσκινο" συντελεί στην έγκαιρη επιλογή και κατανομή άρα παρέχει δυνατότητες γρήγορου επαναπροσδιορισμού στόχων και

ευελιξία στον προγραμματισμό της νέας δράσεως. Η εικόνα της πορείας των προσπαθειών και των επιτυχιών/αποτυχιών αποτυπώνεται, δίνοντας έτσι μια πιο ολοκληρωμένη καταγραφή της προόδου των φοιτητών, ενώ συγχρόνως γίνεται γνωστή και η σχέση προσπαθειών - αποτελεσμάτων. Εφαρμόζοντας το μοντέλο αυτό μπορούμε να κάνουμε υποθέσεις για μελλοντικές προοπτικές και προγνώσεις καταλληλότητας. "Κοσκινίζοντας", κάνουμε εγκυρότερους επιμερισμούς και συνεπώς ανεβάζομε το επίπεδο των προσδοκιών και το είδος των απαιτήσεων. Αυτό το μοντέλο λειτουργεί, εφόσον βεβαίως απαιτείται ένας ορισμένος και φυσικά εύλογος χρόνος φοιτήσεως/αποφοίτησεως των φοιτητών.

3. Οι Κοινωνικές Συνέπειες

Με την εφαρμογή του μοντέλου "κόσκινο" το κοινωνικό κόστος της φοιτήσεως περιορίζεται, διότι ο χρόνος παραμονής στο πρυτανείο μειώνεται δραστικά. Περιορίζεται η κοινωνική αδικία του πανεπιστημιακού συστήματος έναντι των μη φοιτητών. Οι φοιτητές δίνουν την αντιπαροχή τους στην κοινωνία, για την παροχή εις αυτούς από την κοινωνία των εκπαιδευτικών ευκαιριών, οι οποίες τους δίνουν τη δυνατότητα να αυξήσουν το εισόδημά τους και την προοπτική να ανυψώσουν το κοινωνικό κύρος τους.

Άλλη σημαντική συνέπεια εκ της εφαρμογής αυτού του μοντέλου είναι η δυνατότητα επιλογής των καλύτερων κατά τομέα δραστηριότητας, με τα προφανή πλεονεκτήματα που αυτό συνεπάγεται. Έτσι δε θα είναι απαραίτητη π.χ. η επετηρίδα διορισμού των εκπαιδευτικών, αλλά ο διορισμός κατόπιν εξετάσεων επιλογής και δοκιμαστικής επιτυχούς υπηρεσίας.

Μετά τη συνοπτική παρουσίαση των δύο αυτών μοντέλων οργανώσεως των πανεπιστημίων, ας στρέψομε την προσοχή μας τώρα στους τρόπους αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου.

III. Η Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου

Λόγω των χρονικών περιορισμών θα αναφερθούμε μόνο στην αξιολόγηση των φοιτητών, των καθηγητών και του πανεπιστημιακού συστήματος και με τρόπο μάλλον επιγραμματικό παρά εξαντλητικό.

A. Αξιολόγηση των φοιτητών

1. Προ - αξιολόγηση: Επιλογή των μαθητών πριν την είσοδο στα πανεπιστήμια. Προεπιλογή των υποψηφίων φοιτητών.

Για λόγους συντομίας θα χρησιμοποιήσω τον ερωτηματικό, παρά το διαρκή λόγο. Ιδού λοιπόν τα σχετικά ερωτήματα:

α. Οι υποψήφιοι φοιτητές θα πρέπει να εξετάζονται σε ακαδημαϊκά μαθήματα μόνο ή και σε άλλου είδους μαθήματα ή δραστηριότητες, π.χ.

ορθοφωνία;

β. Οι εξετάσεις θα πρέπει να είναι εξετάσεις γνώσεων, και μάλιστα αυστηρώς περιορισμένες στις γνώσεις που περιέχονται στα σχολικά βιβλία, ή θα πρέπει να γίνεται συνδυασμός γνώσεων, κρίσεων και τάσεων στις εισαγωγικές εξετάσεις;

γ. Θα πρέπει να γίνονται πανελλήνιες ή κατά πανεπιστήμιο εξετάσεις; Η ίσως εξειδικευμένες εξετάσεις κατά τμήμα, μετά τις πανελλήνιες, δηλ. τις γενικές ακαδημαϊκές εξετάσεις;

Παραλλαγή της παραπάνω μεθόδου: Μόνον όσοι έχουν αποκτήσει το ακαδημαϊκό απολυτήριο θα διαγωνίζονται για την εισαγωγή σε κάποιο τμήμα;

δ. Ο αριθμός των εισακτέων στα διάφορα τμήματα θα πρέπει ακόμα να καθορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας ή από το Υ.Π. σε συνεργασία ομότιμη με κάθε πανεπιστήμιο; Η θα πρέπει να καθορίζεται ο αριθμός των εισακτέων από κάθε πανεπιστήμιο χωριστά, σε στενή όμως συνεργασία με ένα ανεξάρτητο ερευνητικό κέντρο;

ε. Η κατανομή των φοιτητών γιατί να εξακολουθεί να γίνεται βάσει των μονάδων των πανεπιστημιακών εξετάσεων και να μη γίνεται βάσει ενός συνθέτου συστήματος, το οποίο θα συσχετίζει τα ακαδημαϊκά ενδιαφέροντα και τις γεωγραφικές προτιμήσεις των υποψηφίων φοιτητών, τις δυνατότητες και τη φήμη των πανεπιστημιακών τμημάτων, τη βαθμολογία των φοιτητών καθώς και άλλα χωροταξικά κριτήρια;

στ. Επί τη βάσει της εμπειρίας των τελευταίων 15 ετών, εξακολουθούμε να έχουμε εμπιστοσύνη στη σοφία του Υπουργείου Παιδείας ότι αυτό, μόνο, μπορεί να ρυθμίζει τα της επιλογής των υποψηφίων φοιτητών;

2. Αξιολόγηση και επιλογή των φοιτητών κατά τη διάρκεια των σπουδών

α. Θα πρέπει να γίνονται τελικές μόνον εξετάσεις ή εξετάσεις τμηματικές (προόδου) και τελικές;

β. Θα πρέπει να γίνονται μόνον γραπτές εξετάσεις ή και εξετάσεις εφαρμογής (ανάλογα βεβαίως με το ιδιαίτερο αντικείμενο της εξετάσεως και τον επιστημονικό κλάδο);

γ. Θα πρέπει να θεωρούνται τα αποτελέσματα των εξετάσεων, κατά εξάμηνο, κρίσεις τελεσίδικες ή κρίσεις διαμορφωτικές της τελικής, συνολικής κρίσεως;

3. Αξιολόγηση πριν την έξοδο εκ του Πανεπιστημίου.

α. Η αξιολόγηση θα πρέπει να βασίζεται σε εξετάσεις επιμέρους μαθημάτων ή θα πρέπει να γίνεται συνθετική εξέταση του βαθμού κατανόησης μιας ορισμένης επιστήμης ή μιας επιστημονικής περιοχής;

β. Η αποφοίτηση θα πρέπει να γίνεται επί τη βάσει της επιτυχίας στις εξετάσεις των επιμέρους μαθημάτων μόνον, ή μήπως θα πρέπει να θεσμοθετηθεί η υποχρεωτική συγγραφή διπλωματικής εργασίας;

γ. Θα πρέπει να γίνεται μόνον ακαδημαϊκή αξιολογική εξέταση ή

εξέταση και της αντίστοιχης, όπου υπάρχει, επαγγελματικής επάρκειας;

4. Συσσωρευμένος μέσος όρος βαθμολογίας (ΣΜΟΒ)

α. Θα πρέπει να καταχωρείται και να προσμετράται το αποτέλεσμα κάθε δοκιμασίας/ελέγχου, ώστε να διαμορφώνεται ένας σχετικός όρος βαθμολογίας, ή δεν θα πρέπει να καταχωρούνται οι επιμέρους δοκιμασίες και να βγαίνει μόνον ένας απόλυτος αριθμός;

β. Ποιά είναι η χρησιμότητα του σχετικού συσσωρευμένου μέσου όρου βαθμολογίας και ποιά του απόλυτου, του στιγμιαίου;

γ. Θα τίθεται υπό δοκιμαστική φοίτηση (όπως λέμε σε διαθεσιμότητα) ο φοιτητής, του οποίου ο μέσος όρος βαθμολογίας πέφτει κάτω από ένα καθορισμένο όριο, π.χ. κάτω από το 5; Και πόσο θα διαρκεί η δοκιμαστική φοίτηση, ένα ή δύο εξάμηνα, όταν η βαθμολογία είναι κάτω από το 5;

B. Η αξιολόγηση των Καθηγητών

Συναφή είναι και σε αυτόν τον τομέα τα ερωτήματα. Για λόγους όμως συντομίας θα τα παραλείψω, με την επισήμανση μόνο ότι η αξιολόγηση των καθηγητών θα πρέπει να γίνεται και από συναδέλφους καθηγητές και από φοιτητές, σε διαφορετικούς βέβαια τομείς. Χρησιμότετη είναι η γνώμη των φοιτητών όταν αποτιμάται η διδακτική ικανότητα των καθηγητών στην τάξη.

Γ. Αξιολόγηση του Πανεπιστημιακού Συστήματος

Και σε αυτόν τον τομέα τα ερωτήματα είναι παρεμφερή. Θα επιθυμούσα όμως να διατυπώσω μια απορία που έχω από καιρό: Πώς η πολιτεία, η οποία διαθέτει σημαντικά ποσά χρημάτων για τα πανεπιστήμια, δεν έχει θεσπίσει ένα μηχανισμό αποτιμήσεως της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των επενδύσεων αυτών αλλά και της εκτιμήσεως της παραγωγικότητας και της λειτουργικότητας του καθ' όλου πανεπιστημιακού συστήματος;

IV. Λειτουργική Διασύνδεση των Εκπαιδευτικών Παραγόντων

Οι διάφοροι παράγοντες του εκπαιδευτικού ενεργήματος πρέπει να συνδέονται λειτουργικά μεταξύ τους, για να παράγουν έργο. Ας αναφέρομε τρεις τέτοιους παράγοντες.

A. Στόχοι της Πανεπιστημιακής Εκπαιδύσεως

Παρά την ύπαρξη πολλών νόμων και σχεδίων νόμων, μεταρρυθμίσεων και αντιμεταρρυθμίσεων, ίσως και απορρυθμίσεων, τα ελληνικά πανεπιστήμια εξακολουθούν να έχουν τεράστια βασικά προβλήματα. Γιατί; Ποιό είναι, τέλος πάντων, το κυρίαρχο, το θεμελιώδες πρόβλημα, που αν δε λυθεί η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα δε θα ορθοποδήσει;

Μετά την πτώση της δικτατορίας, το αίτημα των φοιτητών ήταν η αποχουντοποίηση, η κάθαρση, ο εκδημοκρατισμός. Με το ΠΑΣΟΚ έγινε ο λεγόμενος εκδημοκρατισμός, ο οποίος έφθασε στα έσχατα όριά του και μας προέκυψε ο λαϊκισμός. Και τί σημαίνει να εκδημοκρατισθεί το Πανεπιστήμιο; Να αυξηθεί δραστικά ο αριθμός των φοιτητών και των καθηγητών σε αυτά; Να μειωθεί η εξουσία των τακτικών καθηγητών; Να γίνουν διαφανείς οι διαδικασίες λήψεως αποφάσεων; Όλα αυτά έγιναν και τί προέκυψε; Κατά πόσο η δημόσια ζωή μας - πολιτική, πολιτιστική, διανθρώπινη - έχει βελτιωθεί, έγινε δηλ. πιο ευχάριστη, πιο αποδοτική, πιο ευοίωνη;

Μπορούμε να διατυπώσουμε στόχους της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, οι οποίοι βελτιώνουν την ζωή μας και να επιμείνουμε στην υλοποίησή τους;

Ας θέσουμε λοιπόν τα σχετικά ερωτήματα:

1. Τί είδους επιστήμονες επιζητούμε και προσδοκούμε κατά κλάδο;
2. Μόνο μελλοντικούς επιστήμονες πρέπει να εκπαιδεύουν τα Πανεπιστήμιά μας ή και μελλοντικούς επαγγελματίες;
3. Μήπως πρέπει να εκπαιδεύονται πρωτίστως εκλεκτοί πολίτες και δευτερευόντως ή ίσως συγχρόνως και επιστήμονες;
4. Η νέα ηγεσία που θα γαλουχηθεί, πώς θα σφυρηλατηθεί, τότε θα δοκιμασθεί, εάν όχι κατά τη διάρκεια των πανεπιστημιακών σπουδών;
5. Από ποιούς θα γίνεται η επεξεργασία προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής, κοινωνικής, οικονομικής, αμυντικής, εξωτερικής κλπ; Τί ρόλο παίζουν τα πανεπιστήμια;
6. Ποιό τέλος πάντων είναι ή πρέπει να είναι το "σκεπτόμενο" τμήμα της κοινωνίας μας; Τα κομματικά γραφεία πρέπει να αφήνονται μόνα τους να "παράγουν" γνώση, προτάσεις, οράματα;

B. Μέσα της Μορφωτικής Παρεμβάσεως

Ανάλογα με τους στόχους της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι και τα μέσα υλοποιήσεως αυτών των στόχων. Αυτό είναι προφανές. Παρέχουμε, λοιπόν, ως κοινωνία, μέσω του κράτους, στα πανεπιστήμιά μας τη δυνατότητα να επιτύχουν τους στόχους τους; Αλλά ποιούς στόχους; Έχουμε κοινώς αποδεκτούς στόχους εμείς στην πανεπιστημιακή κοινότητα; Είναι οι αίθουσες διδασκαλίας, τα εργαστήρια, οι βιβλιοθήκες και η ποιότητα των συγγραμμάτων επαρκή, για την υλοποίηση έστω του ελάχιστου των στόχων της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης;

Γ. Μηχανισμοί Ελέγχου της Ποιότητας και της Ποσότητας του Παραγόμενου Έργου

Έχουμε θεσμοθετήσει μηχανισμούς ελέγχου της ποσότητας αλλά και της ποιότητας του παραγόμενου έργου κατά α) ακαδημαϊκή μονάδα, β) καθηγητή, και γ) φοιτητή; Όχι. Αλλά και όπου έχουν θεσμοθετηθεί τέτοιοι μηχανισμοί, αχρηστεύονται. Γιατί; Διότι εμείς οι καθηγητές δεν είμεθα άγγελοι, έτσι, τα πανεπιστήμιά μας είναι εικόνα πιστή του εαυτού μας και αντανάκλαση της κοινωνίας μας.

Πώς θα μεταβούμε λοιπόν από το παρόν αντιεπιλεκτικό πανεπιστήμιο στο επιλεκτικό; Ιδού η απορία, ιδού και το ερώτημα.

Έχουμε τελικά πεισθεί ότι το πανεπιστήμιο είναι, από την φύση του, εκλεκτικό και άρα επιτρέπει περιορισμένη πρόσβαση σε αυτό ή αντιστρατευόμαστε την ιδιαιτερότητα αυτή και επιβάλλομε στα πανεπιστήμιά μας να είναι μαζικά, να προσφέρουν δηλ. πρόσβαση σε μεγάλους αριθμούς φοιτητών και καθηγητών;

Εκίλογος

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή εισήγηση θα ήθελα να καλέσω την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας να παύσει να χρονοτριβεί και να αερολογεί περί ιδιωτικών πανεπιστημίων και να χαράξει πολιτική ανορθώσεως των υπαρχόντων πανεπιστημίων, πολιτική η οποία θα δείχνει τη μακροχρόνια κατεύθυνση της πορείας των, θα απαιτεί έργο ποιότητας από όλους τους συμμετέχοντες στην πανεπιστημιακή κοινότητα, ενώ θα παρέχει συγχρόνως τα απαραίτητα κονδύλια και θα θεσπίζει τα αναγκαία νομοθετικά μέτρα.

Πώς θα μπορέσει η ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας να κάνει αυτόν τον άθλο; Έχει τους απαραίτητους συνεργάτες; Έχει τις απαραίτητες μελέτες; Έχει τις απαραίτητες πιστώσεις; Έχει η ίδια σοβαρά προβληματισθεί και πιστεύει ότι μπορεί να καταφέρει να μετατρέψει το μαζικό και άρα μετριοκρατικό σημερινό πανεπιστήμιο σε επιλεκτικό και άρα εκλεκτό κρατικό (εάν ο όρος αριστοκρατικό ενοχλεί);

Κι αν το πιστεύει αυτό ο κ. Κοντογιαννόπουλος, πώς θα πείσει και εμάς που δυσπιστούμε, όταν δε βλέπουμε να γίνεται διάλογος, αναζήτηση, αντιπαράθεση, σύγκριση, μελέτη; Είναι δυνατόν με την κρυφή διπλωματία του Υπουργειακού κυκλώματος να καταφέρει ο Υπουργός Παιδείας σοβαρές και σημαντικές βελτιωτικές αλλαγές στο πανεπιστημιακό μας σύστημα;

Κι αν ο Υπουργός, είτε δεν προτίθεται είτε δε μπορεί να κάνει τις ριζικές ποιοτικές αλλαγές, εμείς οι συνειδητοποιημένοι πανεπιστημιακοί τί σκοπεύουμε και τί μπορούμε να κάνουμε; Νομίζω ότι, εάν οπλισθούμε με γνώση και επιστρατεύσουμε το απαραίτητο θάρρος, θα είμαστε σε θέση να τολμήσουμε τομές, να επιχειρήσουμε ρήξεις αναμορφωτικές και αναβαθμιστικές, ώστε το κύριο χαρακτηριστικό της λειτουργίας των ελληνικών πανεπιστημίων να είναι η ΠΟΙΟΤΗΤΑ.

Εάν δεν αντισταθούμε θα μας παρασύρει ο λαϊκισμός, ο χείμαρρος της μετριότητας κι όταν αυτός θα έχει εκβάλει, θα μείνει τότε ξερό το ποτάμι, το πανεπιστήμιο θα είναι πανεπιστήμιο κατ' όνομα μόνο. Όταν θα στερέψουν οι πηγές και σβήσουν οι φωτιές, τότε ποιά ελπίδα ανορθώσεως και προκοπής θα έχουμε;

Γι' αυτό πρέπει:

1. Να εκδιώξουμε το λαϊκισμό από τα πανεπιστήμια, να καταργήσουμε το συντεχνιασμό και να πατάξουμε τη μετριοκρατία.

2. Να επιδιώξουμε τη ριζική αναμόρφωση του νόμου-πλαισίου για τα Α.Ε.Ι., έχοντας ως κύριο γνώμονα την προσωπική ικανότητα, αποδοτικότητα, υπευθυνότητα και λογοδοσία.

3. Να αντισταθούμε στη συνεχιζόμενη πορεία διαλύσεως των πανεπιστημίων, να σταματήσουμε τη συγκάλυψη της ακαδημαϊκής απάτης, να φανερώσουμε την υποκρισία πανεπιστημίων και πολιτείας.

4. Να εμπνεύσουμε νέα οράματα και να εκμεταλλευθούμε νέα πράγματα, ώστε να αντιστραφεί η πορεία διαλύσεως και να ξεκινήσει η πορεία ανασυγκροτήσεως των πανεπιστημίων μας.

5. Να πασχίσουμε να γίνει το ανασυγκροτημένο πανεπιστήμιο επιλεκτικό.

Ο βομβαρδισμός της σκέψεως και της συνειδήσεώς μας με ερωτήματα και κρίσιμα διλήμματα είναι καιρός να σταματήσει εδώ. Ελπίζω, τελειώνοντας την αποвинή εισήγησή μου, να έχετε αναρωτηθεί και προβληματισθεί κι εσείς με το αδιέξοδο των πανεπιστημίων μας και να θελήσετε να συμβάλετε στην αλλαγή της πορείας των, πορεία η οποία θα υπόσχεται νέες προοπτικές και θα οδηγεί σε νέες ανατάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Κασσωτάκη, Μιχ. *Η Αξιολόγηση της Επιδόσεως των Μαθητών*, 2η έκδ., Αθήνα, Εκδ. Γρηγόρη, 1990.
2. Πολυχρονόπουλου, Παν.: *Φιλοσοφία της Παιδείας, Προτάσεις Εκπαιδευτικής Πολιτικής* : 3η έκδ. Αθήνα, εκδ. Παιδαγωγία, 1989.
3. Πολυχρονόπουλου, Παν.: *Ενα Πρότυπο για την Αξιολόγηση της Εκπαιδευτικής Λειτουργίας*, Νέα Παιδεία, 13, Ανοιξη, 1980.
4. Τομπαΐδη, Δημ.: *Η Ισότητα Ευκαιριών στην Εκπαίδευση*, β' έκδ., Αθήνα, Εκδ. Γρηγόρη, 1982.
5. Cosin, B.R. et al. *School and Society*, 2nd ed., London, Routledge and Kegan Paul, 1977.
6. Fehl, N.E. *The Idea of a University in East and West*, Hong Kong, Chung Chi College, 1962.
7. Harrison, R. and R. Hopkings. *The design of Cross - Cultural Training: An Alternative to the University Model*, στο *The Planning of Change*, 2nd ed. by W.G.Bennis, K.D.Benne and R.Chin, N.Y, Helt, Rinehart and Winston, INC., 1969.
8. Young, M.F.D. (ed), *Knowledge and Control*, London, Collier-Macmillan, 1971.